

НАПРЯМ 7. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ ГРОМАДСЬКІСТЮ ОСВІТНІХ ЗМІН

Гриценок Л.І.

*науковий співробітник лабораторії психології спілкування
Інститут політичної та соціальної психології НАПН України
м. Київ, Україна*

Процес технологізації перетворюється в одну з провідних тенденцій суспільного світового розвитку. Це викликано необхідністю швидко і, головне, ефективно вносити зміни до різних сфер суспільного буття, в тому числі і таких традиційно консервативних, як освіта. Тому завдання розробки і впровадження соціально-психологічних технологій у різноманітні сфери діяльності, зокрема освітню, яка нині бурхливо реформується, стає вельми актуальним.

Вже майже ні в кого не викликає заперечень, що зміни в освітній сфері загалом необхідні і є нагальною потребою сучасного суспільства. Дані моніторингового дослідження Інституту соціальної та політичної психології НАПН України соціальної ситуації в Україні підтверджують стабільний запит на реформування вітчизняної системи освіти протягом останніх років. Думку про те, що вітчизняна освіта потребує реформування, з року в рік поділяє тією чи іншою мірою абсолютна більшість опитаних - понад 70%, причому серед педагогічних працівників та батьків дошкільників і школярів - 90,5% і 81,4% відповідно. Частка тих, хто більш чи менш категорично заперечував потребу реформування, в усіх категоріях респондентів та регіонах не перевищувала 10% [5, с. 141].

Проте за досить високого рівня усвідомлення потреби змін, окремі положення реформи далеко не так оптимістично

сприймаються громадськістю, а окремі з них викликають значний опір. Адже запустити механізм реформ вдається далеко не завжди. Іноді причина в тому, що, як писав Кейнер, «нове не є кращим» або

ж насаджене без врахування позиції тих, чий інтерес воно зачіпає. Серед основних причин гальмування процесу змін - окрім непередбаченої ситуації, в якій здійснюються реформи, що може «зіпсувати репутацію реформ, як таких», Майкл Фуллан називає людський чинник, недостатній рівень підтримки змін учасниками освітнього процесу та громадськістю [6; с. 21].

Бо хоча, як твердять практично всі дослідники інноваційних процесів, опору реформам не можна уникнути повністю, але можна зменшити його силу і частоту, змінити характер або й використати як точку опори для побудови індивідуальних смислів учасників освітнього процесу. Основними носіями змін М. Фуллан, автор книги «Сили змін. Вимірювання глибини освітніх реформ» вважає вчителів: «Це «*sine qua non*» (латиною - «те, без чого не можна обійтись»), якщо ми хочемо чогось досягти». При цьому зауважуючи, що освітяни не можуть справитися з «силою змін» самотужки, бо реформи, якщо не є імітацією, зачіпають всі інституції. І освіта має особливе покликання - налагодити взаємодію між ними [6, с. 25].

Однак, за даними того ж моніторингу ІСПП НАПН України, якраз потребу перебудови способів комунікування органів управління освітою з педагогічними працівниками, батьками, громадськістю всі категорії респондентів усвідомлюють найменшою мірою [5, с. 141].

Враховуючи роль підтримки громадськості, особливо педагогічної спільноти, як ключового компонента запланованих перетворень в реалізації Концепції Нової української школи, актуалізується і питання технологізації як умови забезпечення ефективності процесу зміни ставлень. Адже технологія є способом реалізації суб'єктами діяльності складного процесу, що здійснюється шляхом розподілення його на ряд конкретних взаємопов'язаних процедур і операцій, що мають обов'язкове однозначне виконання і ведуть до досягнення поставленої мети на високому рівні ефективності. Тобто *технологія на метарівні розглядається як спосіб (інструмент, засіб) ефективного досягнення визначеної мети.*

В соціальній сфері, залежно від предмета, на який спрямовані технології, вирізняють соціально-психологічні, соціально-педагогічні, психолого-педагогічні, психологічні та інші технології.

Соціально-психологічна технологія на сьогодні не має однозначного визначення і зазвичай визначається як: сукупність методів, засобів організації діяльності з метою впливу на соціальні процеси і системи; організація цілеспрямованої взаємодії соціальних суб'єктів з метою здійснення суспільних перетворень; область знання, що розглядає питання створення, розповсюдження методів і процедур перетворювальної діяльності; сутнісна характеристика діяльності людини щодо цілеспрямованої трансформації соціальних суб'єктів. Т.Х. Невструєвою визначено найтипівіші підходи до визначення соціально-психологічних технологій. В психолого-педагогічній літературі вони розглядаються через призму засобів впливу (інструментальний аспект), психотерапевтичних систем або методів як психотехнологій (таких як психоаналіз, НЛП), технологій впливу на індивідуальну та суспільну думку в конкретних професійних сферах (реклами, політики, менеджменту тощо), технологій як системи цілеспрямованих дій та визначення психотехнології як науки [4]. Найчастіше соціально-психологічна технологія визначається як *алгоритм, процедура* здійснення дій у різних областях суспільної практики.

Як бачимо, коли визначення соціально-психологічної технології зводиться до алгоритмів і процедур, із визначення технології «випадає» її найсуттєвіша характеристика - ефективність досягнення мети.

Захаровим К.В. було визначено наступні ключові моменти у визначенні соціально-психологічних технологій: є сукупністю або системою підходів, принципів, методів, процесів, процедур, способів, прийомів, організаційних засобів впливу, знань та дій, - елементом механізму управління; мають бути теоретично обґрунтованими, виконувати функції опису дійсності, пояснення або прогнозу, виступати засобом перекладу абстрактної мови науки на конкретну мову дій; розкласти процес діяльності на елементи, систему взаємопов'язаних процедур, змістовно наповнених етапів діяльності; мають певний об'єкт діяльності, що необхідно змінити; мати деталізований образ кінцевого результату та зорієнтовану у часі визначену послідовність процедур, тобто єдиний алгоритм дій, який має бути універсальним, а результат соціальної технології повинен відтворюватись в змінених соціальних умовах, що

уможливило використовувати технології навіть неспеціалістами; мати гнучкий характер застосування окремих прийомів і методів для розв'язання проблеми, враховувати факти, події, соціально-психологічні стани груп тощо; повинні мати властивість багаторазового тиражування і як передумову - наявність стандартних повторюваних задач; бути ефективними та економічними, оперативними, мати функціонуючий зворотний зв'язок та можливість оцінки ходу та результату діяльності тощо [2, с. 55-56].

Серед розроблених на сьогодні соціально-психологічних технологій, спрямованих на зміну ставлення до освітніх реформ, активно застосовуються технології інформаційного супроводу, які включають діяльність з інформування (доведення інформації про реформи), створення ефективної комунікації (забезпечення залучення до проекту) та організації громадської думки (не тільки зворотного зв'язку, а і умови підтримки реформ) [3].

Відпрацьовані і удосконалюються технології збагачення громадської думки, соціального нетворкінгу, акціональних технологій тощо. Останні, наприклад, передбачають залучення громадян до реалізації програм та заходів, пов'язаних з упровадженням інновацій, що перетворює їх із користувачів інновацій у їх удосконалювачів. До них можна віднести і технологію «дослідження шляхом участі» та технологію «Конкурс-квесту».

Творення нових технологій має враховувати реальну практику, в якій вони будуть застосовуватись, та існуючий позитивний досвід формування образу реформ в громадській думці. Адже технологізація дозволяє втручатися в об'єктивний перебіг процесів, змінюючи порядок і темп процедур та операцій відповідно до зміни обставин заради досягнення поставленої мети, наразі прийняття і підтримки реформ, які, в свою чергу, слугуватимуть підвищенню ефективності функціонування системи освіти.

Література:

1. *Выготский Л. С. Развитие высших психических функций / Л. С. Выготский. М.: Педагогика, 1960. - С. 460.*
2. *Захаров К.В. Соціально-психологічні технології в сучасній психології / К.В. Захаров // Вісник Дніпропетровського нац. університету - 2010 - Т. 18. - №9/1 - Вип. 16.*

3. *Модернізаційні процеси в освіті та суспільстві: психотехнології супроводу: [монографія] / за ред. П.Д. Фролова; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. — Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. - 312 с.*

4. *Невструева Т. Х. Психотехнологии в системе психологической практики / Т. Х Невструева. Хабаровск : ДВГУПС, 2003. - 95 с.*

5. *Слюсаревський М. М. Соціальна ситуація в Україні: особливості відображення трансформаційних процесів у громадській думці (2014-2018) : довідник / М. М. Слюсаревський, О.І. Гуменюк, М. С. Дворник, Л.П. Черниш. - К: Талком, 2019. - 272 с.*

6. *Фуллан, Майкл. Сили змін. Вимірювання глибини освітніх реформ / М. Фуллан ; пер. з англ. Г. Шиян, Р. Шиян. — Л. : Літопис — 2000. - 269 с.*

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Макушинський О. М.

викладач вищої категорії

Володимир-Волинський агротехнічний коледж

м. Володимир-Волинський, Волинська область, Україна

В умовах сьогодення, коли відбуваються соціально-політичні та економічні трансформації в Україні, першочерговим завданням є підготовка висококваліфікованих фахівців, що здатні швидко та творчо розв'язувати складні проблеми сучасного суспільного життя. Бурхливі соціально-економічні зміни сучасного суспільства сприяють зростанню вимог як до осмислення подій з точки зору соціальної психології, так і до діяльності спеціалістів, яким в першу чергу потрібні знання з соціальної психології.

Оволодіння знаннями соціальної психології дає можливість осмислювати сучасну різноманітність системи людських стосунків, знаходити адекватні способи вирішення питань, що виникають в комунікативній, підприємницькій, організаторській сфері міжособистісних і міжгрупових взаємодій. За таких умов підвищуються